

OBČANSKÉ PRÁVO

VĚC PŘIROZENOPRÁVNÍ

*Snímky slouží k orientaci posluchačů přednášek
a k činění si poznámek.
Nenahrazují přednášky, učebnice ani cvičebnice.*

verze 1.5 (2014)

© Ivo Telec, 2007

2

*„Nezáleží tak na právu samém, ale na
duchu,
kterým ho necháme proniknouti.“*

*Bohuš Tomsa, O filosofické výchově právníka.
Čsp. Bratislava, 1, 1927, s. 399.*

3

TEMATICKÝ OBSAH

1. Vyšší moc a člověk v prostředí
2. Přirozené základy soukromého práva
3. Přirozené právo
4. Příklady mezinárodní a judikaturní
5. Uspořádání a poznání subjektivních přirozených práv

4

5

?

• Důvody volby tématu

1. přirozené
2. mezinárodní (mezinárodněprávní, politické)
3. ústavní (ústavněprávní, politické)
4. občanskoprávní (o. z. č. 89/12 Sb.)

↳

PŘIROZENÝ A PRÁVNÍ ŘÁD

- **Přirozený řád** (na lidské vůli nezávislý)
axiomatická soustava = netřeba dokazovat
např. střídání ročních období
- **Právní řád** (lidskou vůlí stanovený)
např. zák. č. 54/1946 Sb., o letním čase

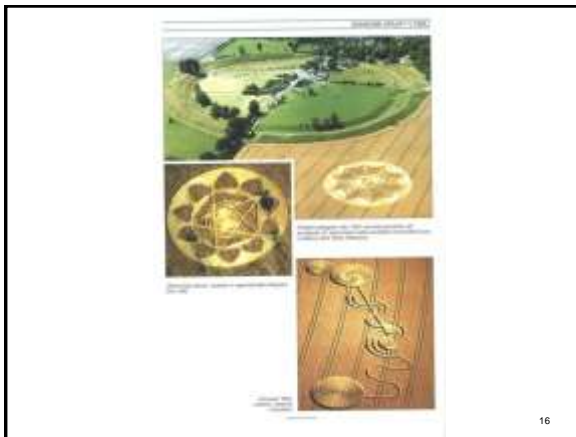
13

14

15

16

17

PRÁVO

- **Objektivní přirozený řád veškerenstva**
(physis)
- **Lidskou vůlí společensky** (pozemsky)
stanovené nebo uznané pravidlo chování
(thesis)

18

PŘIROZENÉ A PŘIROZENOPRÁVNÍ

- **Přirozené**
= **souladné** s přirozenými světovými zákonitostmi
a s důstojností lidského jedince i druhu
- **Přirozenoprávní**
= právní **doktrína**
právně filozofická **myšlenka** (idea)
součást **právní ideologie**
různé myšlenky lišící se zdrojem
přirozených práv nebo jejich poznatelností

19

20

21

PŘIROZENÉ PRÁVO

- **Objektivní pojmový význam**
= přirozené světové zákonitosti (**objektivní řád dějů**) se zdrojem ve **Vyšší moci**, např. **zákon rovnováhy (Gleichgewichtsgesetz)**
- **Subjektivní pojmový význam**
= subjektivní **vrozená** přirozená práva každého člověka obsahově **vyplyvajicí** z přirozených světových zákonitostí (přirozeného práva v objektivním právním smyslu)
např. **subjektivní přirozené právo osobnosti**

22

PŘIROZENÉ ZÁKONY

- **Láska** (nikoli nenávisť), *Amor vincit omnia (Vergilius)*
kladné „nastavení“, absolutní hodnota
- **Zpětné působení**; příčina a následek
- **Přitažlivost stejnorodosti**, *Simile gaudet simili*
- **Tíha**
- **Rovnováha**; vyrovnání braní a dávání
- **Pohyb**
- **Vznik a rozklad**; koloběh
aj.

23

KTERÁ SUBJEKTIVNÍ PRÁVA JSOU PŘIROZENÁ?

- **Práva vrozená (angeborene Rechte)**, § 16 ABGB
ipso facto z povahy osobnosti (ABGB)
- 1. **přirozené právo osobnosti**
např. *přirozené právo žít*; žijeme bez ohledu na stát, kmen, rod, církev aj. společenské autority
- 2. **jiná práva přirozené povahy**
X
- **Práva nabyvatelná (erwerbliche Rechte)**, § 18
ABGB

24

PŘÍKLADY MEZINÁRODNÍ

- **Vrozené právo každé lidské bytosti na život**
uznané čl. 6 *Mezinárodního paktu o občanských a politických právech* (1966), č. 120/76 Sb.
- **Přirozené právo dítěte † na život**
uznané čl. 6 (1) *Úmluvy o právech dítěte* (1989), č. 104/91 Sb.

25

- **Přirozené právo národů užívat plně a svobodně jejich přírodního bohatství a zdrojů** (*inherent right*)
uznané čl. 25 *Mezinárod. paktu o hospodář., sociál. a kultur. právech* (1966); č. 120/1976 Sb.
- **Přirozené právo člena SN na individuální nebo kolektivní sebeobranu**
uznané čl. 51 *Charty SN* (1945); č. 30/47 Sb.

26

PŘÍKLADY JUDIKATURNÍ

- **Přirozené právo porobeného národa na boj proti okupujícímu agresorovi, včetně odporu branného**
Nál. ÚS č. 55/95 Sb.
- **Přirozené právo společenských organizací a spolků na vrácení majetkových práv**
Nál. ÚS č. 24/97 Sb.

27

RYS OSTROVID

- **Přirozené právo rysa na existenci v naší přírodě**

MŽP: záchranný program silně ohroženého druhu živočicha rysa ostrovida v České republice (1998)

Zvíře 🐾 = **živý tvor**
„zvíře není věc“ ani v právním smyslu (o. z.)

28

JUDIKATURA: POVAHA PRÁVA AUTORSKÉHO

„1. Práva autorská se neodvozují od žádného zákonodárství,
nýbrž čerpají svůj původ v právu přirozeném, které náleží každému jednotlivci k ochraně a užívání produktů své vlastní činnosti způsobem, který se mu líbí;
zákon netvoří na prospěch autora nižší právo, nýbrž slouží jen k ochraně a úpravě a modalit výkonu práva již existujícího,
a to jednak v zájmu autorově, jednak v zájmu veřejnosti.“

29

2. S výjimkou legislativního omezení má autor literárního nebo uměleckého díla právo zabránit každému neautorisovanému užívání:
plnost jeho práv, obvykle shrnutá v právu edičním
a výtvarném, existuje vždy nezávisle od zákonodárství
a čím více věda přináší nové metody zužitkování,
tím většího rozšíření musí být přiznáno ochraně.“

30

USPOŘÁDÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Nezadatelné nabytí** přirozených práv
- **Nezadatelná existence** přirozených práv
- **Státem upravený výkon** přirozených práv
- **Státem přiznaná ochrana** přirozených práv

31

POZNÁNÍ SUBJEKTIVNÍCH PŘIROZENÝCH PRÁV

- **Poznání citem**
 - ✓ právní cit (cit pro dobro a spravedlnost)
vcítění se pomocí **svědomí**,
metoda citové jurisprudence
- **Poznání zdravým rozumem**
 - ✓ povaha věci (*Natur der Sache*)
 - ✓ míra všech věcí a následky věci

32

- pocítění krásy umění, *např. výtvarného díla*

poznání práva autorského ©
např. práva výtvarníka

- pocítění krásy přírody nebo krásy krajiny
- důvodné pocítění cizí újmy jako vlastní

poznání „jiné“ osoby blízké

33

PRÁVNÍ CIT

- **Součást lidské osobnosti** (ducha)
(*Rechtsempfinden*)
např. cit pro spravedlnost,
cit pro rovnováhu subjektivních práv
a obecných dober
(*Gleichgewichtsempfindung*)

= intuitivní zdroj právních pravd

34

ZDRAVÝ ROZUM

- *Common sense*
 - = rozumovému poznání nadřazený praktický soud a hodnocení životní situace dle **prožitě zkušenosti** (empirie) bez vlivu právně teoretických znalostí
 - = **intuitivní zdroj** základních právních pravd
- **Rozumné očekávání** (*reasonable expectation*)
- **Rozumné uspořádání poměrů**

35

„Osvícenství je vykročení člověka z jeho samým zaviněné nesvéprávnosti. Nesvéprávnost je neschopnost používat svůj vlastní rozum bez cizího vedení. Tato nesvéprávnost je zaviněna námi samými, když její příčinou není nedostatek rozumu, ale nedostatek rozhodnosti a odvahy používat ho bez cizího vedení. Sapere aude! Měj odvahu používat svůj vlastní rozum!, je tedy heslem osvícenství.“

Immanuel Kant, Odpověď na otázku: Co je to osvícenství?, 1730.

Filos. čas., 41, 1993, č. 3, s. 381. Překl. Loužilův

37

LITERATURA

Kadeřávek, Zákon přirozený základem zákonodárství lidského. Praha 1896.

Pawłowský, Výkladové přirozeného práva. Praha 1801.

38

Telec, Chráněné statky osobnostní. Práv. rozhl., 2007/8. Přirozené právo osobnostní a jeho státní ochrana. Práv. rozhl. 2007/1. Rozum a cit. Práv. rozhl., 2003/7. Věc přirozenopravní. Právník, 2002/12.

39

Použité snímky:

Hesemann/Tóthová, Záhadné kruhy v obilí. Praha. B. r.²

Pringleová, Kruhy v obilí. Největší záhada moderní doby. Praha 2001.

40

Foto:

Štrasburk, Alsasko, Francie 2008

Fryšava pod Žákovou horou, Morava, Česko 2006

Libavá, Morava, Česko 2006

Sloní ostrov, Siamský záliv, Thajsko 2549 (2006)

41

42